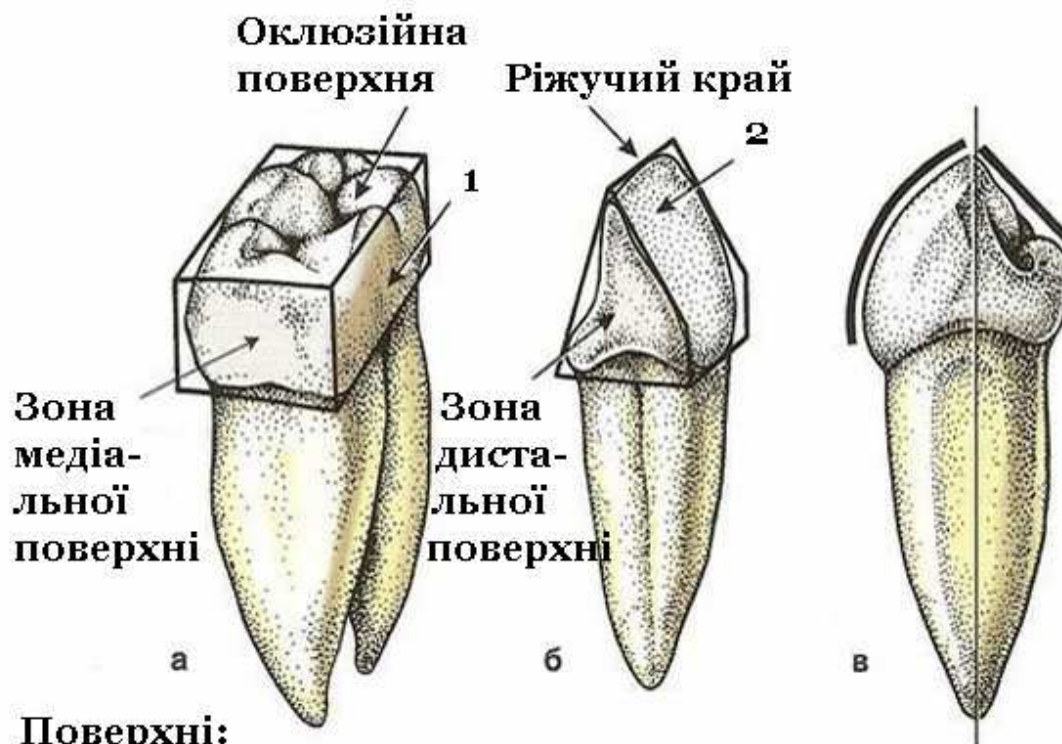

Поверхні зуба. Зубні формули

Для зручності опису особливостей рельєфу або локалізації патологічних процесів умовно розрізняють 5 поверхонь коронки зуба (мал. 1).

Поверхні:

1 - Язична; 2 - Вестибулярна

Мал. 1. Поверхні (а), край (б) і вісь (в) зуба

1 Оклюдійна поверхня (*facies occlusalis*) обернена до зубів протилежної щелепи. Вона є в молярів і премолярів. Різці і ікла на кінцях, обернених до антагоністів, мають ріжучий край (*margo incisalis*).

2 Вестибулярна поверхня (*facies vestibularis*) орієнтована в присінок рота. У передніх зубів, дотичних до губ, ця поверхня може називатися губною (*facies labialis*), а в бічних, дотичних до щоки, – щічною (*facies buccalis*).

Продовження поверхні зуба на корінь позначається як вестибулярна поверхня кореня, а стінка зубної альвеоли, що вкриває корінь з боку присінку рота, – як вестибулярна стінка альвеоли.

3. Язична поверхня (*facies lingualis*) обернена в порожнину рота до язика. Для верхніх зубів застосовується назва піднебінна поверхня (*facies palatinalis*). Так само називаються поверхні кореня і стінки альвеоли, спрямовані у власне порожнину рота.

4 і 5 *Апроксимальна поверхня* (facies approximalis) дотикається до сусіднього зуба. Таких поверхонь дві: мезіальна поверхня (facies mesialis), обернена до середини зубної дуги, і дистальна (facies distalis). Аналогічні терміни використовуються для позначення коренів зубів і відповідних частин альвеол. На цих поверхнях знаходиться контактна зона (area contingens).

Поширені також терміни, що означають напрями стосовно зуба: медіально, дистально, вестибулярно, лінгвально, оклюзійно і апікально.

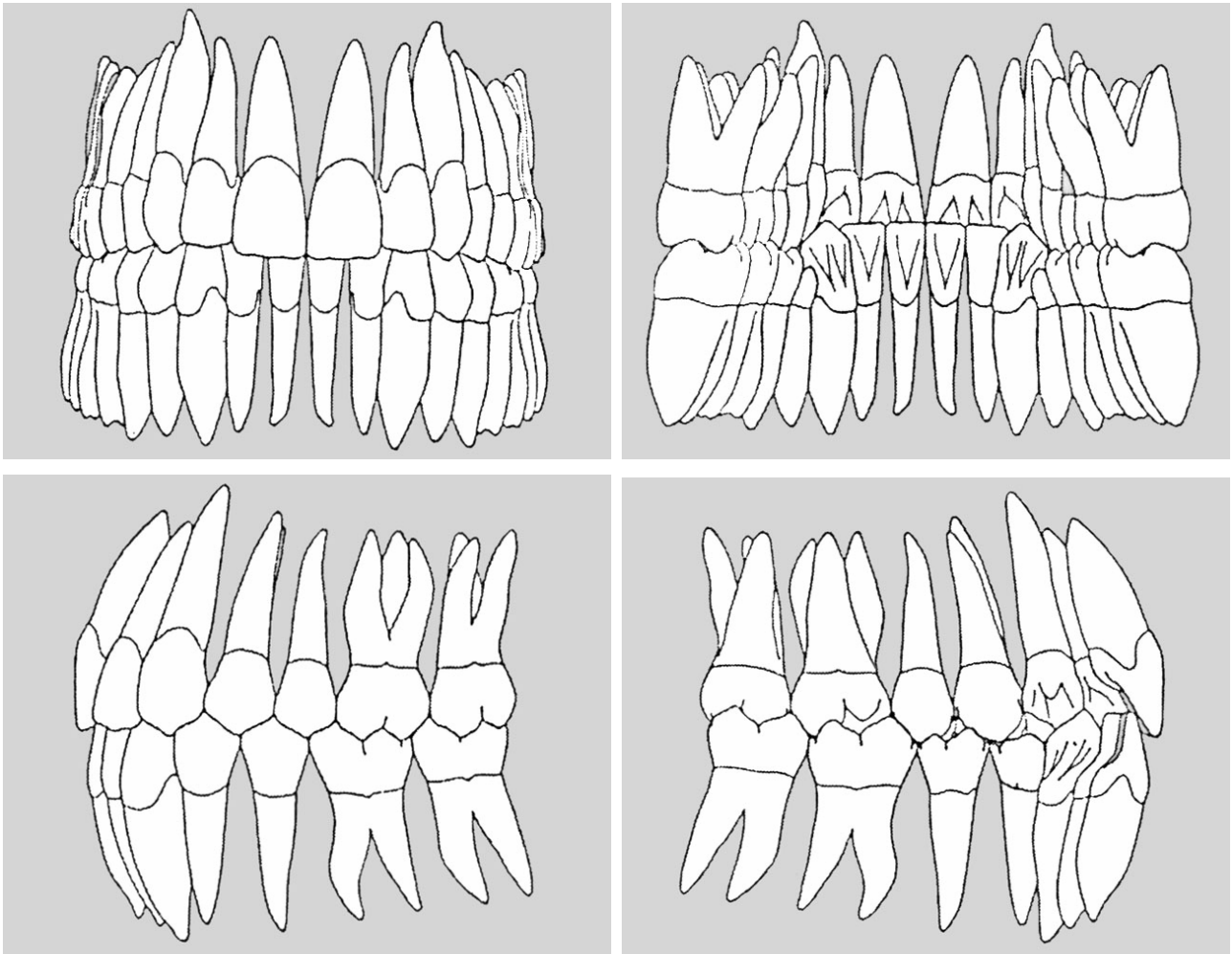
Коронку і корінь зуба прийнято розділяти на третини. Так, при діленні зуба горизонтальними площинами в коронці виділяють оклюзійну, середню і пришийкову (цервікальну) третини, а в корені – пришийкову (цервікальну), середню і верхівкову (апикальну) третини. Сагітальними площинами коронку передніх зубів розділяють на медіальну, середню і дистальну третини, а фронтальними площинами – на вестибулярну, середню і лінгвальну третини.

Зубна система як ціле

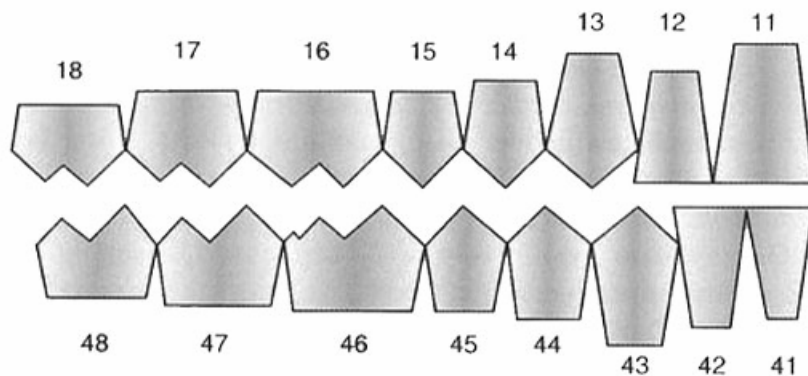
Виступаючі частини зубів (коронки) розташовуються в щелепах, утворюючи зубні дуги (чи ряди): верхню (arcus dentalis maxillaris (superior) і нижню (arcus dentalis mandibularis (inferior)). Обидві зубні дуги містять у дорослих людей по 16 зубів: 4 різці, 2 ікла, 4 малих кутніх зуба, або премоляри, і 6 великих кутніх зубів, або молярів.

Зуби верхньої і нижньої зубних дуг при змиканні щелеп знаходяться в певних співвідношеннях між собою. Так, горбикам молярів і премолярів однієї щелепи відповідають поглиблення на однойменних зубах другої щелепи. У певному порядку стикаються один з другим протилежні різці і ікла. Таке співвідношення зімкнутих зубів обох зубних рядів називають оклюзією (мал. 2, 3).

Дотичні зуби верхньої і нижньої щелеп називають зубами-антагоністами. Як правило, кожен зуб має по два антагоністи – головний і додатковий. Виняток становлять медіальний нижній різець і останній верхній моляр, що зазвичай мають по одному антагоністу. Однойменні зуби правої і лівої сторін називають синергістами.

Мал. 2. Співвідношення верхнього і нижнього зубних рядів у центральній оклюзії (максимальному контакті зубів-антагоністів)

Мал. 3. Схема розташування зубів-антагоністів

Схеми позначення зубів

Постійна зубна система складається з 32 зубів, молочна – з 20 зубів. Для визначення окремих зубів використовують зубні схеми, або формули. Їх спільна риса – розподіл зубної системи на 4 квадранти, тобто праву і ліву сторони, верх і низ. Усі зубні схеми зображені так, що той, хто вивчає зубний ряд, ди-

вється на анфас пацієнта, тобто деталі, що оглядаються в правому верхньому квадранті зубної системи пацієнта, на схемі розташовані вгорі ліворуч.

У схемі за **Зігмонді** постійні зуби позначені арабськими цифрами, мають окрему нумерацію в кожному з чотирьох квадрантів; центральний різець відповідає номеру 1, зуб мудрості – номеру 8. Молочні зуби позначаються римськими цифрами.

8	7	6	5	4	3	2	1		1	2	3	4	5	6	7	8
8	7	6	5	4	3	2	1		1	2	3	4	5	6	7	8

V	IV	III	II	I		I	II	III	IV	V
V	IV	III	II	I		I	II	III	IV	V

Формула запису постійних (вгорі) і молочних (внизу) зубів за системою Зігмонді

При описі окремих зубів малюють відповідну частину хреста (для позначення квадранта) і вписують номер зуба, напр.: 5 . У схемі за **Хадерупом** зуби нумерують відповідно з пропозицією Зігмонді, при цьому приналежність до цієї сторони позначається знаком + (плюс) для верхньої щелепи і - (мінус) для нижньої на відповідній стороні цифри. Перед номерами, що означають по черзі молочні зуби, ставлять «0».

8+ 7+ 6+ 5+ 4+ 3+ 2+ 1+	+1 +2 +3 +4 +5 +6 +7 +8
8- 7- 6- 5- 4- 3- 2- 1-	-1 -2 -3 -4 -5 -6 -7 -8

05+ 04+ 03+ 02+ 01+	+01 +02 +03 +04 +05
05- 04- 03- 02- 01-	-01 -02 -03 -04 -05

Формула запису постійних (вгорі) і молочних (внизу) зубів за системою Хадерупа

В **універсальній** схемі зуби нумерують по черзі, починаючи з правого верхнього зуба мудрості. Це зуб має номер 1, нижній

правий зуб мудрості – номер 32. Молочні зуби позначені заголовними буквами латинського алфавіту.

1	2	3	4	5	6	7	8		9	10	11	12	13	14	15	16
32	31	30	29	28	27	26	25		24	23	22	21	20	19	18	17

A	B	C	D	E		F	G	H	I	J
T	S	R	Q	P		O	N	M	L	K

Формула запису постійних (вгорі) і молочних (внизу) зубів за універсальною системою

Міжнародна схема введена в 1970 р. Це проста двохцифрова схема без додаткових знаків або символів, що відповідає всім вимогам. Пронумеровані по черзі не лише окремі зуби, але і квадранти. Верхній правий квадрант – номер 1, верхній лівий – 2, нижній лівий – 3, а нижній правий – 4. Зуби нумеруються по черзі від серединної лінії. Перша цифра означає квадрант, друга – відповідний зуб. Ця система охоплює також молочні зуби, при цьому квадранти молочних зубів нумеруються від 5 до 8.

18	17	16	15	14	13	12	11		21	22	23	24	25	26	27	28
48	47	46	45	44	43	42	41		31	32	33	34	35	36	37	38

55	54	53	52	51		61	62	63	64	65
85	84	83	82	81		71	72	73	74	75

Формула запису постійних (вгорі) і молочних (внизу) зубів за міжнародною системою

За матеріалами: «Анатомія людини», С. С. Михайлів, А. В. Чукбар, А. Г. Цибулькін; «Основи терапевтичної та ортопедичної стоматології», Клаус М. Леман, Ельмар Хельвіг